

อภิปราย : การชมความงามตัวละครเอกในวรรณคดีเขมร

ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม

Abstract

Paean is considered one of literary conventions in Khmer literature. The use of 'paean' in Khmer literature falls into 2 categories. One is used to talk about general appearance, in which main female characters are described as being as beautiful as a goddess or the moon, whereas the male ones are depicted as god-like figures - as beautiful as Indra (King of Heaven), Suriya (Sun God), Rajasiha (The lion king) or sometimes the Candra (Moon God).

The other category of paean emphasizes some specific features. This kind of paean is found only in female heroines. For instance, a heroine is described as having a face as beautiful as a full moon. Her tresses are compared to the silky wings of Carpenter bee. Her eyes are as shining as black pearls. Her ears are as beautiful, according to the Khmers, as rudder. Her breasts are compared to persimmon.

Paean is used to emphasize the distinguished beauty of a character, making them extraordinary and fascinating. The exquisite figures always inspire imagination and fascination, thereby meeting what readers expect to obtain from reading a piece of literature - that is to provide readers with pleasure.

1. อารัมภกถา

บทความเรื่อง “อภิปราย : การชมความงามตัวละครเอกในวรรณคดีเขมร” เป็นส่วนหนึ่งที่ดัดแปลงมาจากงานวิจัยเรื่อง “क्रमรรคา: การศึกษาขนบการใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ในวรรณคดีเขมร” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

การชมโฉมตัวละครเอกในวรรณคดีเขมรถือเป็นการสร้างอสังการทางวรรณศิลป์ประการหนึ่งทำให้เกิดรสทางวรรณคดีที่เรียกว่า “เสาวรสนีย์”^{*} การชมโฉมตัวละครถือเป็นขนบการแต่ง (Literary Convention)

^{*} เสาวรสนีย์ หมายถึง บทพรรณนาความงาม เช่น บทชมโฉมตัวละคร บทชมความงามของสถานที่

สำคัญที่กวีเขมรมีอาจจะเลยได้ เนื่องจากเหตุผลสองประการนั่นคือ การชมความงามตัวละคร เป็นการสร้างคุณสมบัติพิเศษ นั่นคือ “รูปสมบัติ” ซึ่งเป็นเสมือนส่วนเสริมที่ทำให้ตัวละครนั้นโดดเด่นขึ้นมา กลายเป็นตัวละครสำคัญที่เรียกว่าตัวละครเอก ประการที่สอง คือ เป็นการแสดงฝีมืออย่างหนึ่งของกวีในการใช้โวหารภาพพจน์

โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในบทกวีส่วนใหญ่เป็นภาพพจน์ที่เรียกว่า ภาพพจน์อุปมา (simile) เป็นการนำเอาสิ่งต่างกันสองสิ่งมาเปรียบเทียบกัน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2545: 399) ซึ่งเขมรเรียกวิธีการดังกล่าวว่า อุปมานวิธี (ឧបមនវិធី) แบ่งเป็นสองประเภทคือ แบบเห็นพร้อมตาม และแบบปฏิเสธ โวหารดังกล่าวต้องประกอบด้วยสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (Tenor) กับสิ่งทีนำมาเปรียบเทียบ (Vehicle) โดยใช้คำเชื่อมคือ ดุจ (ធុច) ดุจเป็น (ធុច) ประดุจ (ធុច) เหมือน (រូ) เหมือน (រូ) เหมือน (រូ) เหมือน (រូ) เสมอ (ស្មើ) เป็นต้น

การชมความงามตัวละครเอกในวรรณคดีเขมรปรากฏทั้งที่เป็นการชมตัวละครเอกฝ่ายชาย และตัวละครเอกฝ่ายหญิง ลักษณะการชมความงามแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ๆคือ การพรรณนาความงามของรูปโดยรวม และ การพรรณนาความงามโดยแยกเป็นส่วนๆ ดังนี้

2. การพรรณนาความงามของรูปโดยรวม

การพรรณนาความงามของรูปโดยรวม คือการเปรียบเทียบความงามทั่วทั้งสรรพางค์กายว่ามองโดยรวมแล้วเหมือนกันกับสิ่งใด แบ่งเป็นการชมความงามของตัวละครเอกฝ่ายหญิงและตัวละครเอกฝ่ายชาย

2.1 ตัวละครเอกฝ่ายหญิง

2.1.1 นางอัปสร หรือ เทพธิดา

วรรณคดีเรื่อง พระเชี้ยวแก้ว (พระธัญยธิดา) กวีได้พรรณนาความงามของพระนางยโสธรา พิมพาวางามประหนึ่งนางอัปสร ดังนี้

กาลสร้อยศรี	ประณัฐศรีธาดา	สร้อยแสงระยารัง
สีมลาธิดา	ธำมณีศรี	สร้อยบุษย์
	ธัญยธิดา ๑	(พระธัญยธิดา. ม.ป.พ: 9)
กาลทรงจำเริญ	พระชนม์เจริญ	ทรงเสวยราชรัฐ
พร้อมนางพิมพา	เป็นธิดาเกษัตริย์	ทรงรูปสมบัติ
	ดุจทิพย์อัปสร	

(ถอดความโดยผู้เขียน)

คัมภีร์ภาควศปุราณะกล่าวถึงกำเนิดของเหล่านางอัปสรนี้ว่า เกิดในคราวที่พวกเทวดาและพวกอสูร

ร่วมกันกวนน้ำอมฤต นอกจากจะได้น้ำวิเศษที่ใครก็ตามที่กินแล้วจะเป็นอมตะไม่รู้เจ็บรู้ตายแล้ว ยังบังเกิดของวิเศษขึ้นมาเจ็ดสิ่ง นั่นคือ ช้างไอราวตะของพระอินทร์ ม้าอุจไฉศวรวัส โคสุรภิก แก้วเกาสตุกะของพระนารายณ์ ต้นปารีชาติ นางอัปสรซึ่งประดับด้วยสร้อยทองและพัส-ตราภรณ์อันงามเลิศ และ พระนางลักษมีมหาเทวี ผู้เป็นเจ้าของห้องโถงกลาง (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. 2547: 231 - 232) บรรดานางอัปสรนั้น ถือเป็นของส่วนกลางที่เทวบุตรสามารถเลือกไปเสพสมได้จนกว่าจะพอใจ ทว่าไม่สามารถยึดเป็นสมบัติส่วนตัวตนได้

วรรณคดีเรื่อง โภคกุลกุมาร (เรวคตฺยฺยวจ) กวีได้ชมความงามของนางสุชুমาลันทาเทวี ตัวละครเอกหญิงในเรื่องนี้ว่างามประดุจตั้งนางฟ้า ประกอบไปด้วยเบญจกัลยาณี* ดังนี้

<u>ธำมธะธาดาธาดา</u>	<u>ณัฐเสวีสุทธี</u>	<u>ประยูรธรรณูธรี</u> ๑
<u>กชชฎาณิกกษมาณี</u>	<u>ณัฐเสวีสมรสุทธี</u>	<u>เสกขุณณัฐธูธิต</u> ๑
		(เรวคตฺยฺยวจ. 1966: 39)
<u>นางนันทมีโณมฉายา</u>	<u>ดุจสตรีสวรรค์</u>	กระจ่างดุจจันทร์ปทุมมี
<u>กอบประวิญพิธกัลยาณี</u>	<u>งามเลิศเหนือสตรี</u>	ในแดนชมพูทวีป
		(ถอดความโดยผู้เขียน)

วรรณคดีเรื่องเดียวกันนี้พบการใช้ความเปรียบที่ต่างออกไปจากวรรณคดีเรื่องอื่นๆ คือเปรียบว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงงามประหนึ่งเทวดา ในตอนที่พระมารดาของพระนางสุชুমาลันทาเทวี ได้ทรงสอนหลักการเป็นภรรยาที่ดีไว้ ก่อนที่พระราชธิดาจะไปอยู่กับพระสวามี นางได้กล่าวว่าหญิงที่ปฏิบัติต่อสามีโดยอาศัยธรรมเป็นที่ตั้งแล้ว เมื่อละอัฐภาพลงจะไปบังเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต และเมื่อถึงคราวจุติลงมายังมนุษย์โลกย่อมจะบริบูรณ์ด้วยชาติตระกูล ปัญญา และรูปโฉม ว่า

<u>สุระสภกัมภัก</u>	<u>สุทธีเสกษธูธิต</u>	<u>ชกเกศธธธธธ</u>
<u>ประยูรธรรณูธธธ</u>	<u>พิณธธธธธธธ</u>	<u>ณัฐธธธธธ</u>
	<u>ณัฐธธธธธธธ</u> ๑	
		(เรวคตฺยฺยวจ. 1966: 198)
<u>ลูลีนกำหนด</u>	<u>โสดสวรรค์จตุ</u>	<u>บังเกิดเกิดมา</u>
<u>ตระกูลกษัตริย์ศรี</u>	<u>แม่นมีปัญญา</u>	<u>งามดุจเทวดา</u>
	<u>เป็นสตรีครบลักษณะ</u>	
		(ถอดความโดยผู้เขียน)

* เบญจกัลยาณี คือหญิงที่ประกอบด้วยความงาม 5 ประการ คือ ผงงาม ตางาม ผิวงาม ฟันงาม และวัยงาม คติความงามดังกล่าว เขมรรับอิทธิพลมาจากอินเดีย

ภาษาบาลี สันสกฤต คำว่าเทวดาเป็นสมุหนามที่บอกความเป็นพหูพจน์ หมายถึงเทวดาผู้ชาย และเทวดาผู้หญิง ในภาษาเขมรคำว่าเทวดา **เตเวตา** /tevea?daa/ ไม่ได้ระบุว่าเป็นเทวดาผู้ชายหรือเทวดาผู้หญิงเช่นกัน (ภูธร ภาส, **สนธิสัญญา**. 1967: 329) สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ความคิดเรื่องสตรีครบลักษณะ หากว่าหญิงใดมีคุณสมบัติดังกล่าว นอกจากจะมีความงามล้ำเลิศแล้ว ย่อมเป็นเครื่องหมายว่าหญิงนั้นได้เติบโตใหญ่อยู่ในวัยสาวแล้ว และพร้อมที่จะทำหน้าที่แม่ศรีเรือนต่อไป

เรื่องพุทธิเสน นางงรี (**ตฤณิเสส นวอศรี**) กวีได้กล่าวชมความงามของนางทั้งสิบสองคนว่างามดั่งเทพบุตรคล้ายกับในเรื่องโกศกกุลกุมารที่กล่าวชมความงามของตัวละครเอกฝ่ายหญิงว่างามเหมือนเทวดาดังนี้

<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>
<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>

(ตฤณิเสส นวอศรี. 1986: 44)

<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>
<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>

(ถอดความโดยผู้เขียน)

คำว่า เทวบุตร ในภาษาบาลีสันสกฤต เป็นเพศชายได้เท่านั้น ถ้าจะใช้ในความหมายของเพศหญิง ต้องใช้คำว่า เทวีธิดา เพราะคำนี้ไม่สามารถใช้แทนกันได้เหมือนคำว่า เทวดา ในภาษาเขมร คำว่าเทวบุตร แปลได้สองความหมายคือแปลว่าลูกชายของเทวดา หรือเทวดาผู้ชาย ((ภูธร ภาส, **สนธิสัญญา**. 1967: 330) สาเหตุที่กวีใช้คำว่าเทวบุตร **เตเวตา** /tevea?bot/ เพราะต้องการเสียงสัมผัสกับคำว่าปรากฏ **ปรากาฏ** /praakat/ นั่นเอง

2.1.2 ดวงจันทร์รา

เรื่องพระสุธน (**สุธน**) นายพรานบุญนทริกได้ชมความงามของนางกนิริทั้งเจ็ดว่างามดั่งดวงจันทร์รา ส่วนบริวารที่ติดตามมาทั้งเจ็ดร้อยนางนั้น งามดั่งดวงดาราที่รายล้อมจันทร์รายอยู่ ดังนี้

<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>
<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>
<u>เขมร</u>	<u>บาลี</u>	<u>สันสกฤต</u>

(สุธน. 1960: 4)

<u>รัศมีรุ่งเรืองอัศจารย์</u>	<u>ดุจพระจันทร์</u>	<u>ทั้งเจ็ดองคาปรากฏ</u>
<u>ถ้วนสาวบริวารกำหนด</u>	<u>เจ็ดร้อยถ้วนหมด</u>	<u>แห่ห้อมนางนาคศฤงคาร์</u>
<u>ถ้วนองค์นางเทพกัญญา</u>	<u>ยลดูจันทร</u>	<u>ท่ามกลางดาราทั้งหลาย</u>

(ถอดความโดยผู้เขียน)

การชมความงามของตัวละครเอกฝ่ายหญิงแบบองค์รวมในวรรณคดีเขมรดังตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าการชมว่างามเหมือนนางอัปสรหรือนางฟ้าอย่างหนึ่ง และงามเหมือนดวงจันทร์อย่างหนึ่ง ในวรรณคดีไทยการชมความงามของตัวละครเอกฝ่ายหญิงแบบองค์รวม จะชมได้ 3 ลักษณะคือ ชมว่างาม ยิ่งกว่าเทพนิมิต ชมว่างามราวดวงจันทร์ และชมว่างามราวกับดอกบัว (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. 2549: 3) การชมความงามนางในวรรณคดีไทยว่างามดูจนางอัปสรและดวงจันทร์ เช่น

<u>ทุกเมืองมีลูกท้าว</u>	<u>นบมี มากนา</u>
<u>บ เปรียบสองกษัตริย์</u>	<u>พี่น้อง</u>
<u>พระแพงแม่มีศรี</u>	<u>ยศยิ่ง คนนา</u>
<u>พระเพื่อนโฉมยงหย่อง</u>	<u>อยู่เพียงดวงเดือน ฯ</u>
<u>โฉมสองเหมือนหยาดฟ้า</u>	<u>ลงดิน</u>
<u>งามเงื่อนอัปสรอินทร์</u>	<u>สู่หล้า</u>
<u>อย่าคิดอย่าควรถวิล</u>	<u>ถึงยาก แลนา</u>
<u>ชมยะแยมทั่วหน้า</u>	<u>หน่อท้าวมีบุญ ฯ</u>

(ลิลิตพระลอ. 2511: 9-10)

<u>ชื่อระเด่นบุษบาหนึ่งหรััด</u>	<u>ลออเอี่ยมเทียมทัดดั่งนางสวรรค์</u>
<u>นางในธรรณีไม่มีทัน</u>	<u>ผิวพรรณผุดผ่องดั่งทองทา</u>

(อิเหนา. 2510: 28)

<u>องค์อัศเรศวิไลลักษณ์</u>	<u>ประไพพัคตรังามเพียงอัปสรสวรรค์</u>
<u>ชื่อกาภิศรีวิลาศดั่งดวงจันทร์</u>	<u>เนื่อนั้นหอมฟุ้งจรงใจ</u>

(กาภิ. 2504: 1)

2.2 ตัวละครเอกฝ่ายชาย

2.2.1 เทวดา

เรื่อง หงส์ยนต์ (เขมร) กวีได้ชมความงามของพระสุวรรณกุมาร ในคราวที่ประสูติว่างามเหมือนเทวดา* ดังนี้

<u>ผู้ประพันธ์</u>	<u>บทกวี</u>	<u>ยุคสมัย</u>
<u>นิยิตชนก</u>	<u>บุพผาลสมุท</u> <u>กฤษณ์ธนา</u> ๖	<u>บรมเชษฐา</u> (เขมร, 1986: 8-9)
ถ้านั้นโสดนา	เปรียบดุจเทวดา	จตุรมิตร
นิมิตลงมา	บุตราภัสร์ยี่แสดง ภัสร์ยี่พองนานา	ทรงโฉมเลิศแหล่ง

(ถอดความโดยผู้เขียน)

กวีเขมรเปรียบเทียบความงามของตัวละครเอกฝ่ายหญิงว่างามประหนึ่งนางอัปสรหรือเทพธิดา ในทางกลับกันเมื่อมีการชมความงามของตัวละครเอกฝ่ายชายก็มักจะชมว่างามประหนึ่งเทวดา ทว่าในการชมความงามของตัวละครเอกฝ่ายชายนี้ เราจะพบลักษณะที่พิเศษประการหนึ่ง คือการระบุชื่อของเทวดาองค์นั้นๆ อย่างชัดเจน

2.2.2 พระอินทร์

กวีเขมรได้ชมความงามของพระราม ในเรื่อง รามเกียรติ์ (เขมร) ในตอนที่ทรงประทับอยู่บนป่าพระยาสุครีพ ว่างามประดุจพระอินทร์ ทรงช้างเอราวัณ และพระนารายณ์ทรงสุบรรณ ดังนี้

<u>ผู้ประพันธ์</u>	<u>บทกวี</u>	<u>ยุคสมัย</u>
<u>สุทนต์</u>	<u>รามเกียรติ์</u>	<u>สุทนต์</u>
<u>สุทนต์</u>	<u>สุทนต์</u>	<u>สุทนต์</u>

* เทวดามีรูปโฉมงามกว่ามนุษย์เสมอ คุณลักษณะดังกล่าวเรียกว่า “อภิกนตวันณา” หมายถึงงามเลิศ ในหนังสือสัมโมหิโนทนี กล่าวชมความงามของเทวดาว่า พระภูมีย่อมงามกว่าพระยาจักรีพรดิราชซึ่งเป็นตัวแทนของความงามอันเลิศแล้วของโลกมนุษย์ เทพชั้นจาตุมหาราชิกาย่อมงามกว่าเทพเหล่านั้น เทพชั้นดาวดึงส์ย่อมงามกว่าเทพชั้นจาตุมหาราชิกา เทพชั้นยามาย่อมงามกว่าเทพชั้นดาวดึงส์ไล่เรียงไปดังนี้ไปจนถึงพรหมชั้นอณิรุฑ์ ดุที่ อุดม รุ่งเรืองศรี , เทวดาพุทธ (เชียงใหม่: ภาควิชามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2521), 25.

อุชฺฏะติสฺสฎาตฺตฺรณฺธมฺ	อุทฺถสํภูทฺธาธมฺ	ธมฺมาหฺมณฺสํชาตฺตา ๑
กษัตริย์ประทับเหนือสุครีพมหา	พานรพรคอา-	นุภาพสององค์ปรากฏ
ดุจอินทร์เหนือไอยราพต	พลวานรินทร์แสนหมด	แก่งกล้าก้องเกริกถวายนคร
ดุจพระวิษณุพำห้ครุฑจร	จักรสังข์คทาธร	งามสง่าในเวหาหาว

(จดความโดยผู้เขียน)

เรื่อง สุนันทกุมาร (อุชฺฏะติสฺสฎาตฺตฺรณฺธมฺ) กวีได้ชมความงามของบิดาของพระสุนันทเถระ ครั้นเมื่ออนุโมทนาบุญจากพระบุตรชายแล้ว ท่านได้เปลี่ยนภพภูมิจากทุกคติภูมิไปสู่สุคติโลกสวรรค์ และมีกายทิพย์งดงามดังนี้

อุชฺฏะติสฺสฎาตฺตฺรณฺธมฺ	อุทฺถสํภูทฺธาธมฺ	ธมฺมาหฺมณฺสํชาตฺตา ๑
เทวบุตรทรงรูปโสภาค	เหนือเหล่าเทวดา	ประดุจอินทราชั้นแล

(จดความโดยผู้เขียน)

เรื่องมรณมาตา (อุชฺฏะติสฺสฎาตฺตฺรณฺธมฺ) กวีได้พรรณนาความงามของพระบาทวิมลธรรมราช พระสวามีของพระนางมรณมาตา ไว้ดังนี้

อุชฺฏะติสฺสฎาตฺตฺรณฺธมฺ	อุทฺถสํภูทฺธาธมฺ	ธมฺมาหฺมณฺสํชาตฺตา ๑
ผู้มีพระคุณสูงส่ง	ผู้มีพระคุณสูงส่ง	พระคุณงามยิ่ง
ผู้ประเสริฐสูงส่ง	ผู้ประเสริฐสูงส่ง	ผู้ประเสริฐสูงส่ง
เจ้าผู้สูงส่ง	ผู้สูงส่ง	ผู้สูงส่ง

(อุชฺฏะติสฺสฎาตฺตฺรณฺธมฺ, 1964: 164)

ซุ่มเสด็จสมเด็จราชา	ทรงเครื่องโสภาค	พระมงกุฎราชวราภรณ์ราย
สว่างระยับเพชรพราย	เฉิดโฉมฉาย	พรรณรายกระจ่างรัศมี
เปรียบดุจองค์อินทรีโกลี๋ย	เสด็จพระจักรี	เสด็จพระราชดำเนินออกจากโรงรัตน์

(จดความโดยผู้เขียน)

คุณลักษณะเด่นของพระอินทร์คือเป็นเทพที่มีลักษณะคล้ายมนุษย์ มีกายสีทอง มีรัศมีสุกปลั่งคล้ายเปลวไฟแต่ก็ให้ความนุ่มนวล ลักษณะทั่วไปเป็นที่น่ารักใคร่พอใจยิ่ง น้ำเสียงกังวานเหมือนเสียงของระฆังทอง

เมื่อพระอินทร์ปรากฏกาย ณ ที่ใด ที่นั่นจะมีแสงสว่างอันงามที่เกิดจากรัศมีกาย คนทั่วไปชื่นชมและยกย่องในความงามของพระอินทร์เสมอ นอกจากนี้พระอินทร์ยังเหนือกว่าเทพองค์อื่นๆซึ่งเป็นสหายในแง่อายุ ความงาม ความสุข ชื่อเสียง อำนาจ ความรู้สึกในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ในอรรถกถาธรรมบทกล่าวไว้ว่าพระอินทร์สูงได้สามคาพยุต หรือ 6,000 วา (อุดม รุ่งเรืองศรี. 2521: 75) ลักษณะการเปรียบเทียบความงามของตัวละครเอกฝ่ายชายกับพระอินทร์ มิใช่ปรากฏเฉพาะในวรรณคดีเขมรเท่านั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าในวรรณคดีไทยได้ปรากฏความเปรียบในลักษณะเดียวกันในเรื่อง ลิลิตพระลอ ดังนี้

รอยรูปอินทรหยาดฟ้า	มาอ่าองค์ในหล้า
แหล่งให้คนชม	แลฤๅ

(ลิลิตพระลอ. 2511: 5)

2.2.3 พระสุริยเทพ

เรื่องราวเกร็ด กวีเขมรได้ชมความงามของอินทรชิต โอรสของกรุงราชนันท์ ว่างามดุจพระอาทิตย์
ดังนี้

<u>ณบเสาะเนตุษาสเชิมชนม์</u>	<u>ถ์ฐณิศลีสัน</u>	<u>ก็สัถเสวีธสมฤดาณ</u> ๑
<u>รุ่งเฝือ่งสุวิภาสญาณ</u>	<u>ฐยสุวิภา</u>	<u>ณณชัฎษณษัณษุณ</u> ๑

(จางค์บุรี. 1995: 43)

ครานั้นหนุ่มมานเมิลยล	อินทรชิตนิรมล	ก็สถิตบนรถอัสพาห์
รุ่งเรืองรัศมีโอพาร์	ดุจสุริยา	กาลแจ่มจรัสทศบุรพ

(ถอดความโดยผู้เขียน)

เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย กวีได้ชมความงามของพระสังข์ศิลป์ชัย ขณะที่พระองค์ประทับอยู่เหนือราชรถที่เทวดานำมาถวาย ลอยล่องบนท้องฟ้า ว่า

<u>เสฐณเสวีธสมฤดา</u>	<u>ณากัสุวิภาสณษิต</u>
<u>ฐยสุวิภา</u>	<u>ณณชัฎษณษัณษุณ</u> ๑

(สรอริธรรม. 1956: 185)

กษัตริย์งามเลิศเทพยดา	ดุจสุริยาเทพอภินดี
ลอยล่องเรื่องรังสี	งามจากทศบุรพเถกิงไกร

(ถอดความโดยผู้เขียน)

พระอาทิตย์ หรือ พระสุริยเทพ ในเรื่องสังข์ศิลป์ชัย มิใช่หมายถึงดวงอาทิตย์ธรรมดา แต่หมายถึงพระสุริยเทพ ตามคติของฝ่ายพราหมณ์ คือมีกายสีแดง มีรัศมีสีแดง มีรัศมีกายรุ่งโรจน์รอบตัว ร่างเล็กมีสี่กร กรหนึ่งหำมอุบัพทอันตราย กรหนึ่งประทานพร อีกสองกรถือดอกบัว เลื้อยทรงสีเหลืองอ่อน อารมณ์แก้วบัพทราชา (พระยาสังข์จากรมย์. 2517: 100)

2.2.4 ราชสีห์

เรื่อง พุทธิเสน นางกงรี กวีได้พรรณนาความงามของพระพุทธิเสนว่า งามดุจราชสีห์ พระอาทิตย์ และพระอินทร์ไว้ดังนี้

ประสูตสุตสุตสุต	รุกรณสีทา	เชยชากศุมาชสาชช ๑
ดูชประสูตสุตสุต	ตีสิตชุตติไธ	ชเรตคณณณณณณ ๑
คุณณะดูชประสูต	ชุชชากศุตติ	ชกชิตเสเฬุชชช ๑
เชยชชชชชชชช	ชชชชชชชช	ชชชชชชชชชชช ๑

(อรรถนิเวศ อรรถาธิบาย. 1986: 92)

พระองค์แสดงเสด็จลีลา	ดูจราชสีหา	ออกจากคูลหาสุวรรณ
ดูจพระอาทิตย์อุทัย	ในทางทิศบูรพ์	ประไพอยู่กลางเวหา
ถ้านั้นดูพระอินทรา	ลงจากสวรรค์	มาสถิตบนพื้นปฐพี
เบิกยศเจษฏาฤทธิ	เหตุพระบารมี	ตระกุกเฝ้าพงศโพิธิสัตว์

(ถอดความโดยผู้เขียน)

พระอาทิตย์ในความเปรียบตอนนี้หมายถึงดวงอาทิตย์ ดาวฤกษ์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในระบบสุริยจักรวาลนี้ เป็นตัวแทนของพลังอำนาจ ตามคติทางโหราศาสตร์ พระอาทิตย์เป็นเทวดาบนฟ้าที่เป็นเครื่องหมายของกษัตริย์ ชนชั้นปกครอง ลักษณะสำคัญของตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณคดีเขมร ประการหนึ่งคือต้องมีอำนาจ น่าเกรงขาม ความเป็นผู้นำ พระอาทิตย์จึงเป็น ตัวแทนได้เป็นอย่างดี ในขณะราชสีห์นั้นเป็นตัวแทนของพลังอำนาจ ความเป็นเจ้าป่า ลัทธิชั้นสูงที่ก่อปรด้วยคุณลักษณะอันเลิศ ความสง่างาม และน่าเกรงขาม

2.2.5 พระจันทร์

นางประทุมเกสร ธิดาเจ้ากรุงปัญญาล ได้ชมความงามของพระสุวรรณกุมาร ในเรื่องหงส์ยนต์ไว้ว่างามประหนึ่งพระจันทร์ ดังนี้

บุษกรณัฐดิษฐ์

หุรงคสุวิธเสนา

บุษกรณัฐดิษฐ์

นันทวิธเสนา ๑

(ภควรรณ. 1986: 8-9)

รูปท่านละออรูจี

ดุจบุณมีพระจันทร์

ควรรุ่งสนทนเสนาหา

เป็นสวามีชานี้สม

(ถอดความโดยผู้เขียน)

เรื่องโกคกุลกุมาร กวีได้พรรณนาความงามของโกคกุลกุมารว่างามดุจพระจันทร์ดังนี้

กาลเวลา: กุญชรยลโฉมพิศมบุษกรณัฐดิษฐ์

ศศิวิธเสนา

นันทวิธ

บุษกรณัฐดิษฐ์นันทวิธเสนา ๑บุษกรณัฐดิษฐ์

นันทวิธเสนา

นันทวิธเสนา ๑

ศศิวิธเสนา

นันทวิธเสนา-นันทวิธเสนา

นันทวิธเสนา

(ภควรรณ. 1966: 105)

กาลนั้นกษัตรา

เป็นพระบิดา

พินิจเมิลไป

ยลโฉมพิศมรูปรัตน์ฟ่องใสพระภักตร์มิเคร้าง-หมองมีรัศมี

ดุจจันทร์กระจ่าง

ส่องแสงทั่วทั้ง

อากาศนภี

มิมีใครเสมอ

เลิศเลอโลกีย์

ชายในปฐพี

เทียบเทียมมิได้

(ถอดความโดยผู้เขียน)

พระจันทร์ เป็นเทพแห่งความงาม ความนุ่มนวลอ่อนหวาน กวีเขมรเปรียบเทียบความงามของตัวละครเอกฝ่ายชายกับพระจันทร์ เมื่อต้องการสรรเสริญคุณลักษณะทางด้านความงามแต่เพียงอย่างเดียว

ไม่มีนัยของการทรงพลังอำนาจแฝงอยู่ (ต่างจากพระอาทิตย์) นอกจากนี้ในวรรณคดีเขมรมักชมความงามของตัวละครว่า มีดวงหน้าที่ก่oprด้วยรัศมีส่องสว่าง คือมีสง่าราศีพิศมณษย์ธรรมดา พระจันทร์จึงเหมาะที่สุดที่จะใช้ความเปรียบดังกล่าว เนื่องจากเราสามารถจ้องมองดวงจันทร์ได้ด้วยตาเปล่า แสงของดวงจันทร์นวลตา มองแล้วชื่นตาชื่นใจ

เรื่องรามเกียรติ์ กวีได้ชมความงามของพระลักษมณ์ ที่อยู่ท่ามกลางบริวารเหล่าวานรว่า งามราวพระจันทร์ที่รายล้อมด้วยหมู่ดาว ดังนี้

<u>ประณมภ์ผู้ประณมภ์</u>	<u>ส่นผู้กตาร</u>	<u>ประณมภ์กตาร</u> ๑
		(ระเรื่อ๑๐. 1995: 5)
<u>พระลักษมณ์ดุจพระจันทร์จร</u>	<u>เหล่าพวกพานร</u>	<u>ประณมภ์ดาราล้อมจันทร์</u>
		(ถอดความโดยผู้เขียน)

รามเกียรติ์ ตอนไวยราพณ์สะกตทัพลักเอาพระรามไปได้ กวีได้พรรณนาความงามของยักษ์ไวยราพณ์ว่างามดุจพระจันทร์ ที่รายล้อมด้วยหมู่ดาวคือเสนามาตย์ และสาวสนมกำนัลใน ไว้ว่า

<u>กตารเภาะโฆฆกตณัสนุภ</u>	<u>เสนุชเชณุกฤช</u>
<u>เชกษณ์คณ์คณ์นุภ</u> ๑	
<u>ส่นผู้ส่นผู้เสนาชช</u>	<u>เภาะกษณ์กตณัสนุภ</u>
<u>เชณนุชเชณุกฤช</u> ๑	

(Une Episode du Rā/mā/yān/ā Khmer Rā/ma Endormi par les Malé/fices de Yaiy Rā/bn. (1995: 30)

<u>กาลนัันไวยราพณ์อสุรา</u>	<u>กษณ์ริย้ออกพระแท่น</u>
<u>ยักษาคงคัลเรียงราย</u>	
<u>ถ้วสนมสาวใช้โถมฉาย</u>	<u>เปรียบดาราาราย</u>
<u>โอบล้อมรอบดวงจันทร์รา</u>	

(ถอดความโดยผู้เขียน)

<u>ประมุขผู้สิงกิต</u>	<u>ผู้ยี่สุ่ยผู้รับวัง</u>	<u>เสี้ยมเสี้ยมเอกกัวย</u>
<u>ผู้ยี่ผู้เผาศพ</u>	<u>กณณภยรังสี</u>	<u>นากัษฏธฤตย์</u>
	<u>กณณสมทก ๑</u>	(<u>ละอูสิญญะ</u> , 1956: 114)
<u>พระองค์นริภิต</u>	<u>ทรงเดชเรื่องฤทธิ</u>	<u>เลิศในโลเกีย</u>
<u>รุ่งเรืองโฉมฉาย</u>	<u>พรรณรายรัศมี</u>	<u>ดุจจันทร์ปทุมมี</u>
	<u>ท่ามกลางดารา</u>	

(ถอดความโดยผู้เขียน)

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต ได้ศึกษาวรรณคดีไทยพบว่าลักษณะการเปรียบเทียบตัวละครเอกว่าเป็นพระจันทร์ และบริวารเป็นดั่งหมู่ดาวก็มีปรากฏในวรรณคดีไทยด้วยเช่นกัน (ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. 2544: 434) ตัวอย่างเช่น

องค์พระยามหาจักรพรรดิราชนั้น รุ่งเรืองงามดั่งเดือนเพ็ญบุรณแลมีลูกเหง้าเจ้าขุนทั้งหลายที่ไปโดยเสด็จท่านนั้น ก็รุ่งเรืองงามดั่งดารากรทั้งหลายอันหอมล้อมเป็นบริวารพระจันทร์เจ้านั้นแล

(ไตรภูมิภคา. 2517: 81)

พระองค์โอภาสเพียง	ศศิธร
เสด็จดุจเดือนเขจร	แจ่มฟ้า
ดวงดาวดาษอัมพร	เรียงเรียบ
ตูดจพลเจ้าหล้า	รอบล้อมเสด็จโดย

(ลิลิตพระลอ. 2511: 389)

3. การพรรณนาความงามของรูปโดยแยกเป็นส่วนๆ

การชมความงามของตัวละครโดยแยกชมเป็นส่วนๆ พบแต่ในตัวละครเอกฝ่ายหญิงเท่านั้น ไม่ปรากฏการชมความงามโดยแยกเป็นส่วนๆ ในตัวละครชายแต่อย่างใด เนื่องจากไม่จำเป็นเพราะคุณลักษณะเด่นของตัวละครเอกฝ่ายชาย ที่สำคัญกว่ารูปคือ ปัญญา ความสามารถ ความกล้าหาญ เป็นผู้สูงด้วยคุณธรรม เรื่องโกศกกุลกุมาร กวีได้ชมความงามของนางสุชุลมาลันทาเทวี โดยแยกชมเป็นส่วนๆ ดังนี้

ឯកសារ	យល់នាងនារី	វត្តភ្នំកណ្តាល
ទ្រង់រូបធម្ម	ស្រ្តីសម្រស់ល្អ	ព្រះភ្នំព្រះថ្កា
	ពូជមន្តបូរណ៍ទី ។	
កេសាខ្លាញ់ខ្មៅ	និងដិចទៅ	ពូជស្លាបកូនរី
ព្រះខាត់សោភ័ណ	ពូជមន្តមោឃី	លើរូបល្អប្រសើរ
	ខ្សែវិទ្យាព្រះថ្កា ។	
ព្រះកាណ៌ទាំងសង	វាសវង់ពូជទង់	កង្កែបស្រូវ
ព្រះនេត្រពូជនិស	ស្រស់ស្រីសោភា	ព្រឹក្សាព្រះលាភ
	ពូជពពិលមាស ។	
ភូមិទ្រង់រូប	កោងពូជចង្កូរ	កោងព្រះវាស
ព្រះនាសាសម	ធម្មតិលាស	ពូជកង្កែប
	ស្រួលស្រស់សោភា ។	
គង់ទៅវិទ្យា	ព្រះធម្មប្រិម	ប្រិមប្រិម
អាហារយិនទៅ	គង់ទៅទន្លា	ពូជនិលរតនា
	ស្រូវស្រែប្រកិត ។	
គង់ព្រះសុវង្ស	មូលមីព្រះព្រះ	ផ្កា ៣ ប៉ាន់ប្រិម
អង្គរក្រុង	ស្រូវវាង់ព្រះ	ព្រះមណីព័ន្ធព័ន្ធ
	កកបលក្ខណៈ ។	
ធម្មតិលា	ទាំងមនសោភី	ពូជទង់
មាសម័យទង់	ស្វាស់ស្វាស់ព្រះ	រូបស្រស់សោភា
	សោភ័ណគួរគាប់ ។	
គង់ព្រះមនា	ពង់ពិធី	ពង់ព័ន្ធព័ន្ធ
ព្រះក្រុងទាំងគូ	ព្រឹក្សាស្រស់ស្រាយ	ពូជប៉ាងពិធី
	ផ្កាប្រិមពិធី ។	
ព្រះស្រីកាយ	យង់យង់ព្រាយ	ស្រ្តីសម្រស់
ព្រះព័ន្ធព្រះបាទ	ស្រស់ស្រាយសោភា	កកបលក្ខណៈ
	ប្រាយព្រះករ ។	

(នេះគឺជាប្រភេទ. 1966: 33-35)

ส่วนพระโพธิ์	ยลนางนารี	รัตนราชกัญญา
ทรงรูปอุดม	สวัสด์สมลักษณ์	กระจ่างพักตรา
	ดุจจันทร์ปฐมนมี	
เกศามันเงา	จะอุปมาไป	ดุจปีกกุมรี
สระย้อมมันเงา	ดุจจันทร์โมลี	เรือเรือรัตมี
	เขี้ยวเข้มโสภา	
พระกรรมสองงาม	วัตวงดุจใบ	ทางเสื่อสุวรรณา
พระเนตรดุจนِيل	โสภณโสภา	นลาตงามตา
	ดุจแว่นเทียนมาศ	
คิ้วงามสลวย	โก่งดุจคันทวย	เกาทันท์โอภาส
พระนาสาสม	อุดมพิลาศ	งามดุจขอมาศ
	พิสุทธิโสภา	
พิศไปเพริศพริ้ม	พระโอษฐ์ยะยิม	ประไพแถมสลา
พะพรายแววไว	พิศไปทันตา	ดุจนิลรัตนา
	เรียบเรียงประดิษฐ์	
พิศพระสุรงค์	มูลหมดมิหลง	ปล้องสามชั้นชิด
อังกาคู่คาง	เรียวร่างลออวิจิตร	พระมณีเวียติด
	ศอกอปรลักษณ์	
หัตถ์ถึงคูลี	ทั้งทศโสภี	ดุจก้านลดา
มาศมายอ่อนอ่อน	ออนซอนโอพาร์	รุ่งเรืองโสภา
	โสภณควรรนับ	
พิศที่พระถัน	ครัดเคร่งอุรา	ดุจผลมะพลับ
กระเปาะกลมทั้งคู่	ตำรูเสด็จสรรพ	ดุจช่างสรรพจีบ
	แถมแต่งอุรา	

พระองค์กาย	ยงยลพะพราย	สวัสดิ์สีมองคา
พระขงษ์พระบาท	สวางค์สะอาดโสภา	กอบรพระลักขณา
	ห้าประการกล	

(ถอดความโดยผู้เขียน)

กวีได้ชมความงามนางสุขุมาลันทาเทวีโดยแยกเป็นส่วนๆ ดังนี้ คือ ไบหน้างดงาม กลมมน กระจ่างใสดูจพระจันทร์วันเพ็ญ ผมดำเงาดูจปีกแมลงภู่ หูงามดูหางเสื่อเรือ ตางามดูจนิลมณี คิ้วงามเหมือนเกาทัณฑ์ จมูกงามเหมือนขอมาศ ปากแดงดั่งแตรด้วยหมาก ฟันดำเป็นสีนิล คอมีสามปล้อง นิ้วมืองามเรียวดูจเกาวัลย์ ถิ่นงามเหมือนผลมะพลับ และมีทรวดทรงองค์เวยอ่อนงาม

เรื่อง เจ้ากานกล้วย (พระสุริยเชษฐ) กวีได้ชมความงามของตัวละครเอกหญิง คือพระนางเกสรบุปผา ว่ามีความงามดังนี้

พระเศียรชยกรี	ธาดชฎีเมษเสภา	ฉ่างชฎีสุริยคำ	สรุทสรุทชกเสภาลัยณี ๑
กษัตริย์ประภท	รูฉาดฉ่างชฎีศรี	ชฎีชฎีชฎี	สุทสุทชฎีชฎีชฎี ๑
พระเศียรชยกรี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี ๑
ธาดชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี ๑
ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี ๑
ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี ๑
ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี ๑
ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี	ชฎีชฎีชฎีชฎี ๑

(พระสุริยเชษฐ. 1966: 174-175)

พระเจ้าจอมจักรี	มีบุตรโคมโสภา	ประจตุสตรีสวรรคา	เลื่อนลอยมายังปฐพี
กอบรองคิ้วพระภักตร์	ดุจจกจันท์ปฐพี	ประกอบพระเกศี	ด่างามเงาดูจภูมรา
คิ้วโก่งโค้งสลวย	ดุจวงแหงเกาทัณฑ์ถลา	ศักดิ์สมพระภรรณา	ดูจไบหางเสื่อ
นาสาสมมิมอง	พระศอมิกกลมไซร์	หน้าผากเรื่องเปรียบได้	ดูจแว่นเทียนทองใส
พระอังสาดูคาง	เอวเรียวย่างประไพ	พระหัตถ์อ่อนละมัย	ดั่งวงวโอยราวิน
ศักดิ์สมพระกาย	และพิศมองพระถัน	ชาวสมกลมแน่นตัน	ประหนึ่งผลพลับมาศ
ถ้านั้นดั่งปทุม	ทิพย์กรรพุ่มสมโสภาส	ดำเนินเดินย่างยาตร	งามวิลาศทั้งกายา
กษัตริย์คำวิเศษ	นางนาม “ เกสรบุปผา ”	ทั้งสองพระราช	แรงเสน่ห์ทานุตรีน้อย

(ถอดความโดยผู้เขียน)

<p>สมมุติฐานที่ ตั้งสมมุติฐาน</p>	<p>สมมุติฐานที่ ๑ สมมุติฐานที่ ๒ สมมุติฐานที่ ๓</p>	<p>สมมุติฐานที่ สมมุติฐานที่</p>
<p>กายเกิดอัครจริย ภักตราเจดโณม</p>	<p>เกิดจากดอกกรร- ดุจโสมปทุมมี ด้าขลับจับเงา</p>	<p>นิกาโสภี พมดุกุมรี</p>
<p>นลาตพิลาศ เมลโอบฐ์แย้มยิ้ม</p>	<p>ดุจแว่นเทียนมาศ พรายพริ้มมิเศรำ ถ้อยคำสมคัพท์</p>	<p>ผาดพ่องพริ้มเพรา วาววับครบเนา</p>
<p>แก้มทั้งสองข้าง</p>	<p>ดุจผลมะปราง</p>	<p>ผุดพ่องข้าขับ</p>
<p>นาสาสมส่วน</p>	<p>ดุจลั่นเขียนจับ ส่วนสมโสภา</p>	<p>ข้างเจนเขียนรับ</p>
<p>พินด้าประกาย</p>	<p>วาววับงามพราย</p>	<p>ดุจนิลรัตนา</p>
<p>กรรมคอลลอลักษณ์</p>	<p>งามนักโสภา แบ่งบานเริ่มมี</p>	<p>ดุจกลีบปทุมมา</p>
<p>คิ้วเข้มด้าเงา</p>	<p>โก่งกอบปรกเงา-</p>	<p>ทันท์ล้ำเลิศศรี</p>
<p>เนตรนางกระจ่างใส</p>	<p>แจ่มไรราศี กระจกใสถลา</p>	<p>ดุจกลรัศมี</p>
<p>คอกอปรมูลกลม</p>	<p>สามปล้องงามสม</p>	<p>ไหล่งามโสภา</p>
<p>คางรับสมทรง</p>	<p>พิศตรงหัตถา วันวิเศษสม</p>	<p>ดุจไอยรา-</p>
<p>นิ้วมืออ่อนน้อย</p>	<p>เรียวเรียวชะรอย</p>	<p>เรียวหนามเกลี้ยงกลม</p>
<p>เล็บใสสว่าง</p>	<p>กระจ่างตั้งสม ขัดถูวาวแว</p>	<p>บุรณแก้วเพียรชม</p>

(ธวัช. 1997: 8-10)

ถันกลมอวบอ้อม	ควรมองงามพริ้ม	ดุจลัดตบงกชแพรว
กอปรกุ่มกรรพุ่ม	มูलगลมพ่องแพ้ว	รูปร่างเลิศแล้ว
	เอวกอปรโสภี	
ขางามสมส่วน	กล้วยทองกลมควรว	สมสรรพมिरาคี
ใครทนอสะคราญ	ดุจปราณกาภิ	ล่อท้าวอินทรีย์
	มิมิซัดตา	
สมส่วนทั้งกาย	งามสรรพศรีพราย	ผิวเหลืองเรื้อนา
ดูจมาศนพคุณ	งดงามหนักหนา	เมลไม่ซัดตา
	ขวางเนตรเพลินมอง	

(ถอดความโดยผู้เขียน)

การชมความงามของนางกาก็มีลักษณะบางประการที่เพิ่มเข้ามานั้นคือ สองแก้มงามดุจผลมะปราง จมูกงามดุจจิตรกรเอกมาเขียน ดวงตาเป็นประกาย ใสดุจกระจก หูงามเหมือนกลีบบัว เล็บแวววาวราวกับ แก้วที่ได้รับการขัดถู ขาเหมือนลักล้วย

การชมความงามในวรรณคดีเขมรมีส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีสันสกฤตคือการชมความงามของนางในวรรณคดีว่า นางมีหน้างามดุจดวงจันทร์ มีคอเป็นปล้องนับได้สามปล้อง คิ้วโค้งเหมือนคันศร มีขาเหมือนต้นกล้วย มีถันงามดุจดอกบัว (มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. 2547: 114 - 115) มีหูงามเหมือนหางเสือเรือเนื่องจากคำว่า กรณ ในภาษาสันสกฤต นอกจากจะแปลว่าหูแล้ว ความหมายที่สองของคำนี้ยังหมายถึง หางเสือ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ส่วนท้ายของเรือ มีลักษณะโค้งมน จับหันไปมาได้เหมือนพับใบหู (กุสุมา รัชมนณี. 2547: 42) แสดงถึงความสามารถของกวีเขมรซึ่งนอกจากจะรอบรู้ในวรรณคดีสันสกฤตแล้ว ยังเข้าใจความหมายของศัพท์อย่างลุ่มลึกอีกด้วย

ลักษณะการชมความงามที่นางในวรรณคดีเขมรมีร่วมกับวรรณคดีไทย คือ นางมีแก้มนวลดังผิวมะปรางโดย (กวีไทยเล่นคำว่าปรางที่แปลว่าแก้มกับมะปรางซึ่งเป็นชื่อผลไม้ ขณะที่กวีเขมรใช้คำว่า **ธูป** /thapuəl/ แทนที่จะใช้คำว่าปรางเพราะไม่เข้าใจว่าการเปรียบเทียบดังกล่าวเป็นการเล่นเสียงของคำ

ไม่ใช่เปรียบเทียบโดยอาศัยความหมายพินดาดังนิตซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมของคนในแถบนี้ที่นิยมกินหมากจนพินด้า แขนกลมกลิ้งและอ่อนเหมือนวงช้างเอราวัณ หูงามเหมือนกลีบบัว นั่นคือบางและละเอียดอ่อนใสจนเห็น เส้นเลือดฝอย ผิวงามดุจทองนพคุณ ลักษณะดังกล่าวจะพบในวรรณคดีเขมรที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีไทย เช่นเรื่องกากี เป็นต้น*

ลักษณะการชมความงามแบบเขมรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเช่น การเปรียบเทียบงามของใบหน้า ว่างามดุจแว่นเทียนทอง (มีลักษณะงดงาม มีสง่าราศี มีความเป็นสิริมงคล) ปากงามเหมือนแตรด้วยหมาก ถันงามเหมือนผลมะพลับทอง และนิ้วมืองามเหมือนเรียวยาวนาม (มีลักษณะเรียวยาวและมีเล็บแหลมคมซึ่งใน วรรณคดีไทยจะเปรียบว่านิ้วงามเหมือนลำเทียน)

4. ปัจฉิมกถา

การชมความงามตัวละครเอกในวรรณคดีเขมรถือเป็นขนบทางวรรณศิลป์ที่สำคัญประการหนึ่งที่กวี มิอาจละเลยได้ เนื่องจากบทพรรณนาความงามของตัวละครย่อมเร้าจินตนาการของผู้อ่านให้เกิดร่วมไปกับกวี รูปโฉมที่งดงามพึงตาเร้าสัญญาคือความจำได้หมายรู้ของคนอ่าน เกิดการปรุงแต่งจิตจนเป็นที่พึงพอใจ ทำให้ ผู้เสพงานมีความสุข นับเป็นการบรรลุพันธกิจสูงสุดของวรรณคดีนั่นคือการให้ความบันเทิงใจนั่นเอง

การชมความงามตัวละครเอกในวรรณคดีเขมรยังสะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมทางด้านความงามของ ผู้คนในยุคนั้น เช่นการชมความงามของพินว่างามเหมือนมณีนิล เนื่องจากคนสมัยโบราณนิยมกินหมากจึง ทำให้พินด้า ลักษณะการชมความงามของเขมรได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีบาลี สันสกฤตผ่านทางศาสนาพุทธ และพราหมณ์ตามลำดับ ได้รับอิทธิพลจากสยามโดยผ่านอิทธิพลการเมืองและราชสำนัก บุรณาการเข้ากับ ลักษณะการชมความงามที่เขมรสร้างขึ้น จนกลายเป็นรสนิยมความงามแบบเขมรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้น

การใช้ความเปรียบยังสะท้อนความชาญฉลาดของคนเขมรที่มองเห็นลักษณะสำคัญที่มีอยู่ร่วมกัน ของสิ่งที่ถูกเปรียบและสิ่งที่นำมาเปรียบได้อย่างลึกซึ้ง พืชพรรณ สัตว์ แร่ธาตุ และรัตนชาติที่นำมาเปรียบ เทียบยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างชาวเขมรกับธรรมชาติอีกด้วย

* เรื่องกากี นั้นคนตี กักตีคำ สันนิษฐานว่า พระองค์ด้วงทรงแปลมาจากกากี ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ในความเห็นส่วนตัวของ ผู้วิจัย คิดว่ามีความเป็นไปได้สูง เนื่องจากถ้อยคำสำนวนนั้นมีลักษณะเป็นไทย มากกว่าเขมร

บรรณานุกรม

- กุสุมา รัชชมนี. (2547). **สันสกฤตวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2504). **กาภีกลอนสุภาพและ สมบัติอมรินทร์คำกลอน**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2544). **วรรณคดีอยุธยาตอนต้น: ลักษณะร่วมอิทธิพล**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____ . (2549). **วรรณคดี**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไตรภูมิกถา**. (2517). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. (2510). **บทละครเรื่องอิเหนา เล่ม1**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีสภาลาดพร้าว.
- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2547). **มณีปิ่นนิพนธ์ รวมบทความทางด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ - ไทย**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ลิลิตพระลอ**. (2511). กรุงเทพฯ: อักษรบริการ.
- ลัจจาภิรมย์, พระยา. (2517). **เทวกำเนิด**. กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ.
- ศานติ ภัคดีคำ. (2541). **การศึกษาเปรียบเทียบกาพย์เขมรฉบับพระหริรักษ์รามมา (พระองค์ด้วง) และ กาพย์คำกลอนฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)**. สารนิพนธ์ ศศ.บ. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2521). **เทวดาพุทธ**. เชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ជួន ណាត, សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ. (1967). **វិទ្យាសាស្ត្រខ្មែរ**. ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

មន្ទីរវប្បធម៌. (1964). **វិទ្យាសាស្ត្រ**. ចោះពុទ្ធសោតិកទី 3. ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

ពុទ្ធសាសនា ជាងក្រុង. (1986). Paris: CEDORECK.

ព្រះបង្គំបាទ. ឯកសារច្បាប់សង្គម .

អង្គការសហប្រជាជាតិ. (1997). **ភាគី**. ចោះពុទ្ធសោតិកទី 6. ភ្នំពេញ : ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

ព្រះសុខន. (1960). ចោះពុទ្ធសោតិកទី 2. ភ្នំពេញ: បណ្ណាគារសេដ្ឋកិច្ច ដួន ហ្វ៊ុត.

សង្គមវិទ្យាសាស្ត្រ. (1956). ចោះពុទ្ធសោតិកទី 2. ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

សុច្ឆន្ទៈ. (1959). ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

វប្បធម៌ខ្មែរ. (1986). Paris: CEDORECK.

ឧកញ៉ាព្រះបាទសង្ឃរាជ. (1966). **វិទ្យាសាស្ត្រខ្មែរ**. ចោះពុទ្ធសោតិកទី 2. ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

យស វិន. (1966). **វប្បធម៌ខ្មែរ**. ភ្នំពេញ: បណ្ណាគារភ្នំពេញ 59 ប៉ាស៊ីវិក.

រាមកេរ្តិ៍ 1-10 និង 75 – 80 . (1955). ភ្នំពេញ: ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ.

Khing Hoc Dy//(1995)//Une Episode du Rāmāyāna Khmer Rāma Endormi par les Maléfices de Yaiy Rābn:// L'Harmatlan